YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
12 päivänä marraskuuta 1998 *

Asiassa C-415/96,

Espanjan kuningaskunta, asiamiehenään valtionasiamies Luis Pérez de Ayala Becerril, prosessiosoite Luxemburgissa Espanjan suurlähetystö, 4—6 boulevard E. Servais,

kantajana,

vastaan

Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellinen pääneuvonantaja Francisco Santaolalla ja oikeudellisen yksikön virkamies Ramón Vidal Puig, prosessiosoite Luxemburgissa c/o oikeudellisen yksikön virkamies Carlos Gómez de la Cruz, Centre Wagner, Kirchberg,

vastaajana,

jossa kantaja vaatii yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Hilaturas y Tejidos Andaluces SA:lle, nykyisin Mediterráneo Técnica Textil SA, ja sen ostajille myönnetystä tuesta tehdyn päätöksen 92/317/ETY muuttamisesta 18 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn komission päätöksen 97/242/EY (EYVL 1997, L 96, s. 30),

* Oikeudenkäyntikieli: espanja.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja P. J. G. Kapteyn sekä tuomarit G. Hirsch (esittelevä tuomari), J. L. Murray, H. Ragnemalm ja K. M. Ioannou,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: R. Grass,

ottaen huomioon esittelevän tuomarin kertomuksen,

kuultuaan julkisasiamiehen 19.3.1998 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Espanjan kuningaskunta on yhteisöjen tuomioistuimeen 30.12.1996 jättämällään kanteella vaatinut EY:n perustamissopimuksen 173 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan Hilaturas y Tejidos Andaluces SA:lle, nykyisin Mediterráneo Técnica Textil SA, ja sen ostajille myönnetystä tuesta tehdyn päätöksen 92/317/ETY muuttamisesta 18 päivänä syyskuuta 1996 tehdyn komission päätöksen 97/242/EY (EYVL 1997, L 96, s. 30; jäljempänä riidanalainen päätös).

2 Hilaturas y Tejidos Andaluces SA (jäljempänä Hytasa) oli osakeyhtiö, joka joutui taloudellisten vaikeuksien jälkeen Patrimonio del Estadon (talous- ja valtiovarainministeriön alainen, valtion omaisuutta hallinnoiva virasto) haltuun vuonna 1982. Hytasa valmisti tekstiilituotteita Sevillassa ja sen ympäristössä sijaitsevilla tehtaillaan.

3 Vuonna 1989 komissio pyysi kantelun perusteella Espanjan viranomaisia toimittamaan sille tietoja mahdollisista Hytasaan tehdyistä pääomasijoituksista vuodesta 1986 lukien, jolloin Espanjan kuningaskunta liittyi Euroopan yhteisöihin. Komissio sai Espanjan viranomaisten vastauksesta tietää, että Hytasan osakepääomaa oli korotettu 7 100 miljoonalla Espanjan pesetalla (ESP) liiketappioiden kattamiseksi.

4 Espanjan viranomaiset ilmoittivat vuonna 1990 komissiolle, että Hytasaa oltiin yksityistämässä. Yksi yksityistämisen ehto edellytti Patrimonio del Estadolta 4 200 miljoonan ESP:n suuruista pääomasijoitusta.

5 Heinäkuussa 1990 komissio aloitti EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisen menettelyn, joka koski sekä Espanjan kuningaskunnan vuosina 1986—1988 Hytasalle myöntämää 7 100 miljoonan ESP:n suuruista pääomatukea että yrityksen myynnin yhteydessä mahdollisesti myönnettyä lisätukea.

6 Koska komissio katsoi, että nämä rahoitustoimenpiteet olivat EY:n perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua valtiontukea ja että tällainen tuki ei näyttänyt täyttävän perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisten poikkeusten soveltamiselle asetettuja edellytyksiä, se ilmoitti 3.8.1990 päivätyllä kirjeellään Espanjan hallitukselle kyseisen menettelyn aloittamisesta.

7 Espanjan hallitus esitti 16.10.1990 huomautuksensa kyseisessä menettelyssä ja väitti muun muassa, että Hytasan myyntiin ei sisältynyt valtiontukea, koska yritys oli myyty eniten tarjoavalle kansainvälisen tarjouspyynnön jälkeen. Lisäksi, koska yritys toimi Sevillassa eli aluetukeen oikeutetulla alueella, olisi pitänyt soveltaa perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa määrättyä poikkeusta.

8 Espanjan viranomaiset vastasivat 27.3.1991 kolmansien osapuolten esittämiin huomautuksiin menettelyn aloittamisesta. Ne esittivät myös Hytasan uusien omistajien laatiman rakennemuutossuunnitelman, jota on muutettu 13.6.1991.

9 Komissio teki 25.3.1992 päätöksen 92/317/ETY (EYVL L 171, s. 54), jossa se katsoi, että sekä yhteensä 7 100 miljoonan ESP:n suuruinen osakepääomankorotus että 4 200 miljoonan ESP:n suuruinen pääomasijoitus olivat perustamissopimuksen 93 artiklan 3 kohdan määräysten vastaisesti myönnettyjä valtiontukia (päätöksen 92/317/ETY 1 artiklan ensimmäinen kohta ja 2 artiklan ensimmäinen kohta). Komissio katsoi kuitenkin, että 7 100 miljoonan ESP:n suuruinen tuki soveltui yhteismarkkinoille (päätöksen 92/317/ETY 1 artiklan toinen kohta).

10 Komissio katsoi sitä vastoin 4 200 miljoonan ESP:n suuruisesta pääomasijoituksesta, että kyseessä oli yhteismarkkinoille soveltumaton tuki, koska se ei täyttänyt yhtäkään perustamissopimuksen 92 artiklan 2 ja 3 kohdassa määrättyjen poikkeusten edellytyksistä (päätöksen 92/317/ETY 2 artiklan toinen kohta).

11 Tämän vuoksi komissio vaati myönnetyn tuen palauttamista (päätöksen 92/317/ETY 3 artikla).

12 Kyseisen päätöksen 4 artiklan mukaan "sopimuksia, joiden mukaan valtio tai Patrimonio del Estado hyvittää ostajille tässä päätöksessä vaaditun tuen takaisin maksamisen, ei saa panna täytäntöön".

13 Päätöksen 5 artiklan mukaan Espanjan hallituksen piti ilmoittaa toteutetut toimenpiteet komissiolle kahden kuukauden kuluessa.

14 Espanjan kuningaskunta nosti 19.6.1992 perustamissopimuksen 173 artiklan mukaisen kanteen, jossa se vaati yhteisöjen tuomioistuinta kumoamaan päätöksen 92/317/ETY 2, 3, 4 ja 5 artiklan, jotka koskivat 4 200 miljoonan ESP:n suuruista pääomasijoitusta. Yhteisöjen tuomioistuin hyväksyi vaatimuksen osittain yhdistetyissä asioissa C-278/92—C-280/92, Espanja vastaan komissio, 14.9.1994 antamallaan tuomiolla (Kok. 1994, s. I-4103).

15 Yhteisöjen tuomioistuin kumosi erityisesti päätöksen 92/317/ETY 2 artiklan toisen kohdan, ja tästä syystä myös päätöksen 3, 4 ja 5 artikla kumottiin.

16 Tältä osin yhteisöjen tuomioistuin katsoi edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio antamansa tuomion 49 kohdassa, että se, että tukea ei ole myönnetty alueellisen tukiohjelman yhteydessä, ei välttämättä estä sitä, että tuki voitaisiin katsoa 92 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetuksi aluetueksi. Komissiota ei siten ollut tällä perusteella vapautettu tutkimasta sitä, soveltuiko tuki kyseisen määräyksen perusteella yhteismarkkinoille.

17 Komission toissijaisesti esittämään väitteeseen, jonka mukaan tuen myöntämiseen ei liittynyt rakennemuutossuunnitelmaa, jolla varmistettaisiin yrityksen elinkelpoisuus, yhteisöjen tuomioistuin vastasi seuraavasti:

"53 Komissio toteaa riidanalaisen päätöksen VI osan kahdeksannessa perustelukappaleessa seuraavaa:

'Vaikka kyseistä tukea olisi pidettävä aluetukena, siihen ei kuitenkaan voida soveltaa 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan mukaista poikkeusta, koska kyseisen artiklan nojalla myönnetyillä tuilla on edistettävä alueen pitkäaikaista kehitystä, mikä olisi esillä olevassa asiassa edellyttänyt ainakin sitä, että tuki olisi käytetty yrityksen kannattavuuden palauttamiseen; Hytasa ei ole komissiolle tähän asti toimitettujen tietojen perusteella saavuttanut tätä tavoitetta (mikä on todettu

jo IV osassa); tuella ei myöskään saa olla sellaisia kielteisiä vaikutuksia yhteisön kilpailuolosuhteisiin, joita ei voida hyväksyä.'

54 Riidanalaisen päätöksen IV osa, johon komissio vetoaa, koskee sitä, miltä osin kyseinen toimenpide täytti perustamissopimuksen 92 artiklan 1 kohdassa tarkoitetun valtiontuen tunnusmerkit. Siinä ei käsitellä kysymystä Hytasan kannattavuuden palauttamisesta.

55 Tätä kysymystä ei käsitellä myöskään päätöksen III osassa. Esitettyään lyhyesti kahden rakennemuutossuunnitelman sisällön komissio käsittelee 16. perustelukappaleessa Espanjan viranomaisten esittämien väitteiden ja taloudellista tulosta koskevien ennusteiden paikkansapitävyyttä. Komission mukaan se ei voi kahteen suunnitelmaan sisältyvien lukuisten ristiriitaisuuksien vuoksi yhtyä tarkistetun suunnitelman mukaisiin optimistisiin ennusteisiin (sama perustelukappale). Komissio ei kuitenkaan ole esittänyt mitään erityistä perustelua, jonka mukaan Hytasan elinkelpoisuutta ei voitaisi varmistaa uudella rakennemuutossuunnitelmalla.

56 Lopuksi komissio toteaa VI osan yhdeksännessä perustelukappaleessa, että kysymyksiä siitä, ovatko Hytasan investointisuunnitelmat yhteisön edun mukaisia, ja siitä, edistävätkö ne yhtiön tehokasta rakennemuutosta, 'käsitellään seuraavilla sivuilla'. Todellisuudessa komissio käsittelee näillä sivuilla tuen vahingollisia vaikutuksia kilpailuolosuhteisiin selvittämättä tarkistetun suunnitelman vaikutusta Hytasan kannattavuuteen. Esillä olevassa asiassa selvitys on kuitenkin välttämätön, varsinkin kun suunnitelmassa tuotanto suunnattiin merkittävällä tavalla vaatteiden valmistukseen.

57 Näin ollen on katsottava, että komission selvitys tuen soveltuvuudesta 92 artiklan 3 kohdan a alakohtaan nähden ei täytä komission itsensä asettamia perusteita.

58 Hytasaa koskevan päätöksen 2 artiklan toinen kohta sekä 3, 4 ja 5 artikla on näin ollen kumottava."

18 Komissio osoitti 13.10.1995 Espanjan kuningaskunnalle kirjeen, jossa se totesi seuraavaa:

"Yhteisöjen tuomioistuimen asiassa C-278/92 14.9.1994 antamalla tuomiolla kumottiin useita komission 25.3.1992 tekemän päätöksen artikloja, ja tämän tuomion mukaisesti komission yksikköjen on laadittava uusi ehdotus lopulliseksi päätökseksi EY:n perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdan mukaisesti aloitetussa menettelyssä — — joka on tämän tuomion mukaisesti edelleen vireillä. Ehdotus esitetään lähiaikoina komission jäsenten kollegiolle sen hyväksymistä varten."

19 Komissio teki 18.9.1996 riidanalaisen päätöksen. Päätöksen perustelujen mukaan se on tehty, jotta yhteisöjen tuomioistuimen edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio antama tuomio otettaisiin asianmukaisesti huomioon (III osan ensimmäinen perustelukappale). Tutkittuaan rakennemuutossuunnitelmaa komissio katsoi, että sen avulla ei voitu varmistaa Hytasan pitkäaikaista elinkelpoisuutta. Komissio päätyi siten III osan 24. perustelukappaleessa siihen, että tuen ei voitu perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohdan perusteella katsoa soveltuvan yhteismarkkinoille. Samasta syystä komissio katsoi III osan 25. perustelukappaleessa, että 92 artiklan 3 kohdan c alakohdan poikkeusta ei voitu soveltaa.

20 Komissio toteaa III osan 26. ja 27. perustelukappaleissa seuraavaa:

"Komission näkökannan, jonka mukaan edellä mainittu rakenneuudistussuunnitelma ei palauttanut yrityksen elinkelpoisuutta, vahvisti taloudelliset toimenpiteet, jotka Espanjan viranomaisten oli toteutettava yrityksen hyväksi vuoden 1992 jälkeen. Rakenneuudistussuunnitelmaa ei toteutettu koskaan. Yhden omistajan, Hilaturas Gossypiumin, tehtyä konkurssin Patrimonio del Estadon toimeenpaneva yritys Improasa osti 30 prosenttia MTT:n osakkeista vuonna 1992. Osa MTT:lle kuuluvasta omaisuudesta kiinnitettiin Improasalle noin 726 miljoonan pesetan arvosta. Improasa otti myös haltuunsa MTT:n velkakirjoja noin 4 660 miljoonan pesetan arvosta.

Vuonna 1992 Instituto de Fomento de Andalucía (IFA) antoi yritykselle kaksi yhteensä 300 miljoonan pesetan lainaa komission hyväksymän tukiohjelman osana. MTT on tällä hetkellä vaikeassa rahoitustilanteessa. Sen velat ovat noin 10 000 miljoonaa pesetaa, minkä vuoksi toimivaltaiset Espanjan viranomaiset ovat päättäneet keskeyttää maksut yritykselle epämääräiseksi ajaksi, jotta yritys lopetetaan ja sen omaisuus myydään velkojen maksamiseksi."

21 Koska edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio annetun tuomion noudattamiseksi tehty tutkimus vahvisti jo päätöksessä 92/317/ETY tehdyn johtopäätöksen, komissio korvasi riidanalaisen päätöksen päätösosassa yhteisöjen tuomioistuimen aiemmin kumoamat määräykset sisällöltään samankaltaisilla määräyksillä.

22 Espanjan kuningaskunta vetoaa kanteensa tueksi kahteen kanneperusteeseen, joista toinen koskee EY:n perustamissopimuksen 93 ja 174 artiklan rikkomista ja toinen puolustautumisoikeuksien sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden loukkaamista.

Perustamissopimuksen 93 ja 174 artiklan rikkominen

23 Espanjan kuningaskunta väittää, että komissio on tehdessään riidanalaisen päätöksen rikkonut perustamissopimuksen 174 artiklan ensimmäistä kohtaa, jossa määrätään, että "[j]os kanne on aiheellinen, yhteisöjen tuomioistuin julistaa säädöksen mitättömäksi". Espanjan kuningaskunnan mukaan oikeusvoima, jonka perusteella kumottua toimea ei voida tutkia uudelleen uudessa oikeudenkäynnissä, estää sellaisen uuden päätöksen tekemisen, jonka sisältö on samanlainen kuin aikaisemmin kumotun päätöksen sisältö.

24 Tältä osin Espanjan kuningaskunta toteaa, että edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio annetun tuomion mukaan komissio oli toiminut lainvastaisesti, kun se ei ollut tehnyt asianmukaisen päätöksen tekemiseksi tarpeellisia tutkimuksia. Espanjan kuningaskunnan mukaan kyseessä ei siis ole pelkkä perustelujen puuttuminen, kuten olisi siinä tapauksessa, että komissio olisi tehnyt päätöksen esittämättä siinä sen perusteluja. Kyseisessä asiassa yhteisöjen tuomioistuin arvosteli sitä vastoin komissiota siitä, että se ei ollut toteuttanut tarpeellisia toimia tehdäkseen päätöksen, jonka sisältö olisi perustamissopimuksen 92 artiklassa asetettujen kriteerien mukainen.

25 Koska pätemättömyyden syynä ei ole pelkkä menettely- tai muotovirhe vaan paljon vakavampi virhe, kumoamistuomion vaikutuksen olisi katsottava olevan kanteen kohteena olevan toimen osalta täydellinen ja ehdoton. Tästä seuraa Espanjan kuningaskunnan mukaan, että päätöksen 92/317/ETY kumoaminen ulottuu juuri kumoamisperusteen vuoksi kaikkiin komission ennen kyseisen päätöksen tekemistä toteuttamiin valmisteleviin toimiin. Komissio ei siis voi korjata virhettään pelkästään tekemällä uuden päätöksen, vaan sen pitäisi sen sijaan aloittaa menettely alusta alkaen uudelleen.

26 Komissio katsoo sitä vastoin, että perustamissopimuksen 174 artiklan perusteella ei voida päätellä, että riidanalaisen toimen pätemättömyyden pitäisi "ulottua" valmisteleviin toimiin. Valmistelevat toimet eivät ole riidanalaisen toimen "vaikutuksia", joihin 174 artiklassa viitataan, vaan ne ovat tätä toimea edeltäviä toimia. Lukuun ottamatta tapausta, jossa riidanalaisen toimen pätemättömyys aiheutuu juuri

valmistelevaan toimeen liittyvästä virheestä, ei ole mitään perustetta katsoa, ettei tällä toimella voitaisi valmistella kumotun toimen tilalle annettua uutta toimea.

27 Komissio väittää, että yhteisöjen tuomioistuin kumosi riidanalaisen päätöksen sillä perusteella, että komissio ei ollut riittävästi selostanut niitä syitä, joiden vuoksi se oli päätynyt katsomaan, että Espanjan hallituksen esittämällä saneeraussuunnitelmalla ei olisi voitu varmistaa Hytasan kannattavuuden palauttamista. Kumoamiseen johtanut virhe on siis sen mukaan muotovirhe eli riidanalaiseen päätökseen sisältyvien perustelujen riittämättömyys tukien soveltuvuuden osalta, eikä aineellinen virhe, joka koskisi näiden riittämättömien perustelujen mahdollisia syitä, joista yhteisöjen tuomioistuin olisi voinut esittää ainoastaan olettamuksia.

28 Komission mukaan kumoamistuomion sanamuodon perusteella ainoa sille asetettu velvollisuus oli EY:n perustamissopimuksen 176 artiklan mukaisesti tehdä uusi päätös, johon sisältyvät tukien soveltuvuutta koskevat asianmukaiset perustelut. Riidanalainen päätös on tämän velvoitteen mukainen, koska komissio on esittänyt siinä yksityiskohtaisen tutkimuksen tuen soveltuvuudesta 92 artiklan 3 kohdan a ja c alakohtaan nähden. Tämä tutkimus vahvistaa johtopäätöksen, johon se oli jo päätynyt päätöksessä 92/317/ETY. Tästä syystä se on ainoastaan korvannut riidanalaisen päätöksen päätösosassa yhteisöjen tuomioistuimen kumoamat määräykset muilla vastaavansisältöisillä määräyksillä.

29 Sitä vastoin komissio katsoo, että kumoamistuomion täytäntöönpano ei edellyttänyt uuden menettelyn aloittamista eikä varsinkaan Espanjan hallitukselle annettavaa virallista huomautusta, jotta se esittäisi uudelleen huomautuksensa. Kumoamistuomiossa todettu virhe vaikuttaa vain ja ainoastaan lopullisen päätöksen muotoon eikä sen tekemistä edeltäviin toimiin. Näiden valmistelevien toimien toteuttaminen uudelleen oli tästä syystä tarpeetonta.

30 On syytä todeta, että perustamissopimuksen 174 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että jos kanne on aiheellinen, yhteisöjen tuomioistuin julistaa säädöksen mitättömäksi.

31 Perustamissopimuksen 176 artiklan mukaan toimielimen, jonka toimi on kumottu, on toteutettava yhteisöjen tuomioistuimen tuomion täytäntöön panemiseksi tarvittavat toimenpiteet. Yhteisöjen tuomioistuin katsoi yhdistetyissä asioissa 97/86, 193/86, 99/86 ja 215/86, Asteris ym. vastaan komissio, 26.4.1988 antamassaan tuomiossa (Kok. 1988, s. 2181, 27 kohta), että tuomion noudattamiseksi ja sen täytäntöön panemiseksi kokonaisuudessaan toimielimen on noudatettava paitsi tuomion tuomiolauselmaa, myös sen antamiseen johtaneita perusteluja, jotka ovat sen tarvittavana tukena ja välttämättömiä määritettäessä tuomiolauselman täsmällistä sisältöä. Nämä perustelut nimittäin yksilöivät lainvastaiseksi katsotun täsmällisen säännöksen tai määräyksen, ja toisaalta ne osoittavat tuomiolauselmassa todetun lainvastaisuuden täsmälliset syyt, ja asianomaisen toimielimen on otettava nämä perustelut huomioon korvatessaan kumotun toimen. Tällaisen toimen korvaamiseen tähtäävä menettely voidaan siten aloittaa uudelleen juuri siitä ajankohdasta, jolloin lainvastaisuus ilmeni (ks. asia 34/86, neuvosto v. parlamentti, tuomio 3.7.1986, Kok. 1986, s. 2155, 47 kohta).

32 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan yhteisön toimen kumoaminen ei välttämättä vaikuta valmisteleviin toimiin (asia C-331/88, Fedesa ym., tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4023, 34 kohta).

33 Yhteisöjen tuomioistuin kumosi edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio antamansa tuomion tuomiolauselmassa päätöksen 92/317/ETY 2 artiklan toisen kohdan sekä 3, 4 ja 5 artiklan. Tuomion 57 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että komission tutkimus kyseisen tuen soveltuvuudesta perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohdan a alakohtaan nähden ei täyttänyt komission itsensä asettamia perusteita.

34 Espanjan kuningaskunta ei kiistä sitä, että päätöksen 92/317/ETY tekohetkellä komission suorittamien selvittämistoimien perusteella on voitu tutkia tyhjentävästi tuen soveltuvuus perustamissopimuksen 92 artiklan 3 kohtaan nähden. Koska komission tekemä tutkimus oli kuitenkin puutteellinen ja johti siten päätöksen 92/317/ETY lainvastaisuuteen (ks. tämän tuomion 17 kohta), tämän päätöksen korvaamiseen tähtäävä menettely voidaan aloittaa tuosta ajankohdasta alkaen uudelleen tekemällä uusi tutkimus selvittämistoimista, joiden sisältöä ei toisaalta ole kyseenalaistettu esillä olevassa asiassa. Edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio annetun tuomion täytäntöönpano ei siis edellyttänyt, että komissio aloittaisi kokonaisuudessaan alusta perustamissopimuksen 93 artiklassa tarkoitetun menettelyn.

35 Näin ollen ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

Puolustautumisoikeuksien sekä oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden loukkaaminen

36 Espanjan kuningaskunnan mukaan asiassa on loukattu puolustautumisoikeuksia sekä oikeusvarmuuden periaatetta. Komission tutkimus on nimittäin suoritettu yrityksen kannattavuutta silmällä pitäen, mitä ei ole tehty päätöksessä 92/317/ETY. Espanjan kuningaskunnan mukaan ei voida väittää, että alkuperäisessä menettelyssä eli päätöksen 92/317/ETY tekemiseen johtaneessa menettelyssä sitä olisi tosiasiallisesti kuultu, koska on täysin eri asia esittää huomautuksia tuen soveltuvuudesta vuosina 1990/1991 kuin esittää näitä huomautuksia vuosia myöhemmin eli vuonna 1996. Se, mitä Espanjan hallitus on voinut tiettynä ajankohtana lausua, ei vastaa täsmällisesti niitä huomautuksia, joita se olisi esittänyt vuonna 1995 ja vuonna 1996. Riidanalaisen päätöksen III osan 26. ja 27. perustelukappaleessa komissio on toisaalta tarkastellut tosiseikkoja jälkikäteen. Kun Espanjan kuningaskunnan ei ole annettu esittää uusia huomautuksia Hytasalle myönnetyn tuen soveltuvuudesta yhteismarkkinoille, puolustautumisoikeuksia koskevaa periaatetta on loukattu.

37 Lisäksi luottamuksensuojan periaatteen loukkaaminen perustuu siihen, että kaksi vuotta edellä mainitussa asiassa Espanja vastaan komissio annetun tuomion julistamisen jälkeen komissio on pelkästään ilmoittanut Espanjan kuningaskunnalle 13.10.1995 päivätyllä kirjeellään, että se valmisteli uutta päätöstä kuusi vuotta aikaisemmin käsittelemästään asiasta, ilman että viivytykselle olisi ollut minkäänlaista perustetta.

38 Komissio katsoo sitä vastoin, että koska perustamissopimuksen 93 artiklan 2 kohdassa määrättyä menettelyä on noudatettu täysin, se ei ole loukannut Espanjan kuningaskunnan puolustautumisoikeuksia.

39 Komissio toteaa lisäksi, että Espanjan kuningaskunta ei ole mitenkään perustellut väitteitään, jotka koskevat oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden loukkaamista.

40 Puolustautumisoikeuksien loukkaamisen osalta on todettava, että Espanjan hallitus esitti päätöksen 92/317/ETY tekemiseen johtaneessa 93 artiklan 2 kohdan mukaisessa menettelyssä huomautuksensa sekä menettelyn aloittamispäätöksestä että kolmansien osapuolten esittämistä väitteistä. Koska päätös kumottiin, komissio teki sen jälkeen uuden tutkimuksen, jonka sisältöä Espanjan kuningaskunta ei ole riitauttanut ja joka perustui yksinomaan sen käytettävissä oleviin tietoihin kyseisen päätöksen tekemisen ajankohtana. Koska Espanjan kuningaskunta oli jo ottanut näihin tietoihin kantaa, kuten tämän tuomion 7 ja 8 kohdasta ilmenee, sitä ei ollut tarpeen kuulla uudelleen.

41 Se, että komissio tarkastelee riidanalaisen päätöksen III osan 26. ja 27. perustelukappaleessa Hytasan kannattavuutta jälkikäteen, ei muuta riidan ratkaisua. On nimittäin myönnettävä, että tällä tarkastelulla ainoastaan vahvistetaan aikaisempiin perustelukappaleisiin (19.—25. perustelukappale) sisältynyt johtopäätös, jonka mukaan Espanjan viranomaisten esittämällä rakennemuutossuunnitelmalla ei voitu varmistaa yrityksen pitkäaikaista elinkelpoisuutta. Puolustautumisoikeuksien loukkaamista koskevaa väitettä ei näin ollen voida hyväksyä.

42 Oikeusvarmuuden ja luottamuksensuojan periaatteiden loukkaamisen osalta riittää, kun todetaan, että näiden väitteiden tueksi ei ole esitetty mitään asianmukaisia perusteluja, joten niitä ei voida hyväksyä.

43 Koska toistakaan kanneperustetta ei voida hyväksyä, kanne on siten hylättävä.

Oikeudenkäyntikulut

44 Yhteisöjen tuomioistuimen työjärjestyksen 69 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Komissio on vaatinut Espanjan kuningaskunnan velvoittamista korvaamaan oikeudenkäyntikulut. Koska Espanjan kuningaskunta on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on antanut seuraavan tuomiolauselman:

1) Kanne hylätään.

2) Espanjan kuningaskunta velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Kapteyn Hirsch Murray

Ragnemalm Ioannou

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä marraskuuta 1998.

R. Grass P. J. G. Kapteyn

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja